

Історія соціології. Частина 1. Виникнення та оформлення соціологічного знання: соціально-поведінкові виміри від доби Античності до XIX століття

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	С - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	С5 Соціологія
Освітня програма	Врегулювання конфліктів та медіація
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	заочна
Рік підготовки, семестр	1 курс, 1 семестр
Обсяг дисципліни	3 кред. ЄКТС/90 годин: лекції – 4 год., семінарські – 2 год., самостійна робота – 82 год.
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік, МКР
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор: Василець Ольга Іванівна, vasylets.olha@lil.kpi.ua, ovasilec@gmail.com Практичні: викл. Казьмірова Оксана Миколаївна oksana.kazmirova@ukr.net
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Розміщення курсу	https://classroom.google.com/c/ODAyNTE4NTk5OTE4?cjc=lykxzj24

Програма навчальної дисципліни

Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Пізнання соціальних явищ, конфліктний характер їх розгортання, зв'язок практики та концептуалізація і розвиток уявлень про неї – усе це має історичні витoki та контексти, на дослідженні яких і зосереджується академічна взаємодія викладача і студентства впродовж вивчення даної навчальної дисципліни.

Предметом навчальної дисципліни «Історія соціології» є виникнення, історичні форми, основні етапи, напрями, школи, тенденції розвитку соціології як науки, дослідження процесу виокремлення знання про суспільство із загального людського досвіду і набуття ним форми емпірично обґрунтованої наукової теорії.

Мета. Історія соціології належить до нормативних компонентів освітньої програми циклу загальної підготовки і має на меті отримання студентами **загальних компетенцій**:

ЗК 01 - Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 04 - Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 06 - Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 12 - Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Вивчення даної дисципліни передбачає набуття зазначених нижче **фахових компетенцій**.

ФК 01 - Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

ФК 02 - Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

Програмними результатами навчання виступають:

РН 01 - Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН 02 - Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.

РН 03 - Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

РН 08 - Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

Опрацьовуючи матеріали навчальної дисципліни «Історія соціології» студенти отримують навички системного підходу до вивчення історії людства як історії уявлень про особу, її місце у всесвіті та суспільстві, конфліктного характеру їх взаємин. Від давньогрецького спадку, через дари іудеїв, до утопій середньовіччя і становлення соціології як окремої галузі наукового знання у добу формування модернів. Викладач надає комплексний огляд категорій загальногуманітарного та конкретно-поведінкового штибу, прищеплює студентам принципи неупередженості у вивченні концепцій і поглядів, з урахуванням світоглядних контекстів та рівня економічного, політичного й культурного розвитку конкретної історичної доби постання й розгортання даних концепцій.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити: Україна в контексті історичного розвитку Європи, Вступ до соціологічної професії,

Постреквізити: Загальна теорія розвитку, Загальна соціологія, Сучасні соціологічні теорії, Виробнича практика, Підготовка кваліфікаційної роботи

3. Зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. Вступ до предмету.

Тема 1.1. Протосоціологічне знання з позицій макросоціологічного підходу.

Тема 1.2. Суспільна думка Стародавнього світу та Середньовіччя. Ібн-Хальдун

РОЗДІЛ 2. Віхи суспільствознавчої думки Нового часу.

Тема 2.1. Відродження та світська державно-правова концепція держави Ніколо Макіавеллі.

Тема 2.2. Томас Гоббс. Влада, права людини та соціальний порядок

Тема 2.3. Джон Локк. Організація суспільного життя.

Тема 2.4. Концепція суспільного договору Жан-Жака Руссо. Феномен Просвітництва

Тема 2.5. Суспільні процеси в концепціях французьких філософів Шарля Луї Монтеск'є та Етьєна Кондільяка

Тема 2.6. Революція та утвердження сучасності в концепції абата Сийеса.

Тема 2.7. Адам Сміт. Витоки сучасної економічної соціології.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях та семінарах, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Історія української соціології. XIX-XXI: навчальний посібник / за редакцією В. П. Степаненка і К. В. Батаєвої. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023. 566 с.

2. Історія соціології

https://ukrayinska.libretexts.org/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%92%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF_%D0%B4%D0%BE_%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97/%D0%9A%D0%BD CCBY Last updated

3. Історія соціології. Класичний період. <https://stud.com.ua/100863/sotsiologiya/visnovok>

4. Забзалюк, Дмитро Євгенович. Хрестоносний рух Середньовіччя: політико-правовий вимір : монографія / Львівський державний університет внутрішніх справ, – Львів : СПОЛОМ, 2020. – 428 с.

5. Павленко І.С. Онтологічне питання і гіпостазування істини в античній культурі та філософії «Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences», 2025, 8 (2) с.59-64

4.2 Допоміжна література:

1. Арон Р. Етапи соціологічної думки. К.: Юніверс, 2004. – 2004. – 688

2. Аристотель. Політика / Пер. з давньогрец. О. Кислюка. — К. : Основи, 2000. — 238 с.

3. Гоббс Т. Левіафан / Пер. з англ. Р. Димерця, В. Єрмоленка, Н. Іванової та ін.- К.: Дух і літера, 2000. – 606 с.

4. Мак'явеллі Н. Флорентійські хроніки. Державець / Пер. з іт. А. Перепаді. – Харків: Фоліо, 2007. – 511 с

5. Платон. Держава / Дзвінка Коваль (пер.з давньогрецької та комент.). — К. : Основи, 2000. — 354с.

6. Руссо, Жан-Жак. Про суспільну угоду, або принципи політичного права / Пер. з фр. та ком. О. Хома. - К: Port-Royal, 2001. - 349 с

7. Smith A. The Theory of Moral Sentiments. — London: Penguin, 2010. — 528 с.

8. Сміт Адам Багатство народів. Дослідження про природу та причини добробуту націй. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations Київ, Наш формат, 2018 – 736 с.

4.3. Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

2. <http://www.sociology.kpi.ua/literature> - кафедра соціології КПІ ім.Ігоря Сікорського

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Лекція 1.

РОЗДІЛ 1. Вступ до предмету.

Тема 1.1: Протосоціологічне знання з позицій макросоціологічного підходу.

Історія соціології в системі суспільствознавчих дисциплін. Об'єкт і предмет історії соціології. Періодизація історії соціології.

Основні питання Соціальне пізнання до формування академічної соціології. Методологічні попередники соціології. Періодизація історії соціологічних вчень. Етимологія поняття соціології. Історія соціологічної думки в системі соціологічного знання Сучасні тенденції макросоціологічних досліджень.

СРС: Проаналізувати значення протосоціологічного знання для окреслення проблематики подальших суспільствознавчих розвідок. Виявити методи дослідження історичних контекстів за допомогою конфліктологічного підходу. Зрозуміти потенціал компаративістики історичного знання для різних навчальних дисциплін, проаналізувати можливість неупередженого і критичного, водночас, ставлення до поглядів людей, що складають скарбницю культурних надбань людства.

Лекція 2.

Тема 1.2: Суспільна думка Стародавнього світу та Середньовіччя.

Схід та Захід – соціальні й культурні простори формування теорій суспільних взаємин.

Основні питання: «Вступ» Ібн Хальдуна – джерело знань про політекономію, соціологію та політологію. Правничі питання і цінності суспільства.

СРС: Біологічне і соціальне в людині – соціальні погляди Фоми Аквінського. Від Тертуліана до Піко Делла Мірандоло – формування гуманістичного бачення сутності людини.

Семінарські (практичні) заняття

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, готувати виступи на базі попередньої аналітичної роботи, формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії.

Семінарське заняття №1

Тема 1. Протосоціологічне знання з позицій макросоціологічного підходу. Історія соціології в системі суспільствознавчих дисциплін. Об'єкт і предмет історії соціології.

Мета: формування уявлень про значущість історичних розвідок для дисциплін соціальногуманітарного циклу. Розуміння сутності протосоціології.

Результатом стає здатність визначити предмет, об'єкт, функції, а також основні підходи до розгляду історії соціології. Розкрити місце роль та історії соціології серед соціологічних та інших соціально-гуманітарних дисциплін.

Тема 1.1 Періодизація історії соціології

Мета: спрямований на визначення основних етапів розвитку та становлення досоціологічних вчень. Визначити основні характерні риси концепції щодо суспільства епох Античності, Середньовіччя та Відродження.

У результаті семінарського заняття формуються здатність бачити розгортання когнітивних процесів як соціально обумовлених – у соціальному просторі та часі уявлення про розуміння політики як процесу взаємоузгодження соціальних інтересів і влади як відносин володарювання і підкорення.

Тема 1.2 Суспільна думка Стародавнього світу та Середньовіччя.

Мета: дослідити головні теми, що хвилювали тогочасних мислителів, суспільно-політичні ідеї Платона та Арістотеля. Патристика та схоластика. Суспільна думка арабського Сходу

У результаті семінарського заняття постає бачення наступності та змін у соціальних поглядах Тертуліана, Августина Блаженного, Абеяра, Томи Аквінського. Трактат «Про гідність

людини» Піко Делла Мірандоло –історичні спроби реалізації гуманістичного підходу. Ібн Хальдун та його внесок у соціологічне, політологічне, економічне знання.

6. Самостійна робота студента

З метою поглиблення знань студентів з дисципліни, отримання досвіду самостійної роботи з науковою літературою пропонується самостійне опрацювання наукової літератури з проблемних питань політичної науки. Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень з тематики лекцій та семінарів, вільне володіння категоріальним апаратом із дисципліни.

Крім того студенти мають самостійно розглянути завдання призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації вільно відповідати на поставлені питання. Окремо теми для самостійної роботи не передбачені.

РОЗДІЛ 2. Віхи суспільствознавчої думки Нового часу.

Тема Відродження та світська державно-правова концепція держави Ніколо Макіавеллі.

Основні питання: Загальна характеристика доби Просвітництва. Світська теорія походження держави. Сутність та форми державного правління. Виокремлення релігії та моралі від політики. Завдання та засоби управління суспільством за Н. Макіавеллі.

Тема : Томас Гоббс. Влада, права людини та соціальний порядок.

Основні питання: Трактатування природного стану і теорія договірної походження держави. Гоббс про співвідношення індивідуальної свободи та держави.

Тема: Джон Локк. Організація суспільного життя.

Основні питання: Договірна концепція держави і теорія поділу влади. Невідчужувані природні права людини. Теорія конституційного правління та ідеї лібералізму.

Тема. Концепція суспільного договору Жан-Жака Руссо. Феномен Просвітництва

Основні питання: Вчення Жан-Жака Руссо про право і державу. Демократична концепція суспільного договору та обґрунтування суверенітету народу

Тема: Суспільні процеси в концепціях французьких просвітителів Шарля Луї Монтеск'є та Етьєна Кондільяка

Основні питання: Політико-правова концепція суспільства Ш.Л. Монтеск'є. Поділ державної влади. Від політичної теорії до соціологізації знання про суспільство.

Тема: Революція та утвердження сучасності в концепції абата Сийєса.

Основні питання: Французька революція як межа між традиційним та сучасним суспільством. Формування концепції рівноправ'я. Декларація прав людини та перехідний період Франції наприкінці XVIII – початку XIX століть.

Тема: Адам Сміт. Витоки сучасної економічної соціології.

Основні питання: Капіталізм Адама Сміта. Соціологічний номіналізм та економічна атомізація суспільства. Концепція поділу багатств. Номо economicus: взаємозв'язок індивідуального та колективного благополуччя.

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Вивчення дисципліни проводиться згідно існуючої методики організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, що передбачає питому вагу самостійної роботи студентів. Семінарські заняття поглиблюють теоретичні знання з відповідних тем навчальної дисципліни, закріплюють практичні навички дискусій, відстоювання своєї наукової позиції, роботи з літературою, а також формують уміння оцінки, аналізу й управління конфліктами та аналізу медіації як ефективного інструменту управління конфліктами.

Відвідуваність і виконання завдань

Правила відвідування занять: відповідно до Наказу 1-273 від 14.09.2020 р. заборонено оцінювати присутність або відсутність здобувача на аудиторному занятті, в тому числі нараховувати заохочувальні бали за це. Відповідно до РСО даної дисципліни, бали нараховують за відповідні види навчальної активності на лекційних та практичних заняттях.

На момент проведення кожного заняття, як лекційного, так і семінарського, у студента на пристрої, з якого він працює, має бути встановлено додаток Zoom, а також відкрито курс «Медіація: теорія і практика врегулювання конфліктів» на платформі «Сікорський» (код доступу до курсу надається на першому занятті згідно з розкладом). Силабус; лекційний матеріал; практикум; завдання до семінарських занять; варіанти модульної контрольної роботи; перелік питань до залікової контрольної роботи розміщено на платформі «Сікорський» та у системі «Електронний Кампус КПІ».

Правила поведінки на заняттях: студент має можливість отримувати бали за відповідні види навчальної активності на семінарських заняттях, передбачені РСО дисципліни.

Активна участь студента на практичних (семінарських) заняттях є обов'язковою для отримання заліку. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його самостійної роботи. Немає конкретної кількості пропущених практичних занять, які потребуватимуть самостійного опрацювання студентом відповідних тем (виконання завдань) і додаткового спілкування з цього приводу з викладачем. Разом з тим, студент, який пропустив практичні заняття, може отримати низький рейтинг, який не дозволить допустити такого студента до заліку. В такому випадку, теми з пропущених семінарських занять мають бути обов'язково вивчені. Контроль знань (розуміння) студента пропущених тем відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри соціології, або під час перерви у навчальному занятті («на парі»). Студент, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням. Використовувати зазначені (та інші подібні) засоби для розваги чи спілкування під час заняття не варто.

Студент на практичному занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлювати позицію, читаючи з носія інформації, не варто, оскільки це характеризує рівень підготовки студента не з кращого боку.

Правила призначення заохочувальних балів: заохочувальні бали не входять до основної шкали РСО, а їх сума не перевищує 10% від максимальної кількості балів. Загальна сума заохочувальних балів не може перевищувати 10 балів. Заохочувальні бали нараховують за участь у наукових конференціях, студентських конкурсах та олімпіадах, за написання статті та її публікацію.

За участь у Всеукраїнській олімпіаді (конкурсі наукових робіт) студенту нараховується 5 (I тур) або 10 (II тур) балів. За написання статті та її публікацію студенту нараховується 10 балів (видання, що

входить до Scopus або Web of Science) або 8 балів (фахове видання України). За публікацію тез доповіді на науковій конференції – 5 балів. Штрафні бали не нараховуються;

Форми роботи

Тематика лекцій висвітлена у силабусі дисципліни. Вітаються питання від студентів до викладача під час лекції. Викладач може ставити питання окремим студентам або загалом аудиторії. Допускається і вітається діалог між студентами і викладачем на лекції.

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, готувати виступи на базі попередньої аналітичної роботи, формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії, працювати з кейсами.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code> (інша необхідна інформація стосовно академічної доброчесності)

Неформальна освіта.

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку, визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: опитування за темою заняття на семінарському занятті, МКР (у формі ДКР).

Семестровий контроль: залік

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента складається з балів, які він отримує за:

- 1) Виконання МКР (у формі ДКР)
- 2) Робота на семінарському занятті
- 3) Залік

Розрахунок вагових балів

МКР (у формі ДКР). Ваговий бал – 60 балів.

Модульна контрольна робота оцінюються в **60** балів. Перелік питань наведений у додатку 1. МКР виконується в форматі академічного есе. Академічне есе має чітку структуру: вступ, основна частина, висновки. Характеристики академічного есе включають в себе індивідуальний підхід, критичне мислення (основна мета - висловлювати власні думки, підкріплюючи їх переконливими аргументами), точність, ясність, глибокий аналіз та логічне викладення ідей. Академічне есе повинно спиратись на основні теоретичні підходи та наукові концепції. Обов'язковим є посилення на джерела. Обсяг академічного есе 2-3 стор. тексту, Times New Roman, 14 кегль, інтервал 1,5.

- «відмінно» – дотримання структури, повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – 54–60 балів;
- «добре» – дотримання структури, достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 45–53 балів;
- «задовільно» – дотримання структури, неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 36–44 балів;
- «незадовільно» – відповідь не відповідає вимогам на «задовільно» – 0–35 балів.

Робота на семінарському занятті оцінюється у 40 балів за такими критеріями:

- «відмінно» – творчий підхід до розкриття проблеми – 36–40 балів;
- «добре» – глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція – 30–35 балів;
- «задовільно» – обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками – 24–29 бали;
- «незадовільно» – завдання не виконане – 0–23 балів.

Умови допуску до заліку:

-Умовою допуску студента до заліку є зарахування МКР (у формі ДКР).

Заохочувальні бали

Написання тез на конференцію – 5 балів.

Написання та публікація статті з проблеми, що вивчаються в рамках навчальної дисципліни у фаховому журналі не нижче категорії Б – 5-10 балів.

Участь у 2 турі Всеукраїнської олімпіади – 10 балів.

Активна робота на лекціях: участь у дискусіях над проблемними питаннями – 1-2 б.

Залік – 40 балів.

Залік передбачає усні або письмові відповіді на 3 питання, перелік яких наведений у додатку 2. Опитування триває від 3 до 5 хвилин. Викладач може задавати будь-які питання зі списку, якщо підсумкові бали та оцінка викликають дискусії зі студентом.

Критерії оцінювання.

- 34-40 балів – студент демонструє глибоке знання змісту навчального матеріалу, здатність аналізувати питання у міждисциплінарному контексті, вільно оперує науковими поняттями та термінами, робить обґрунтовані висновки, виявляє власну позицію з дискусійних питань.
- 27-33 балів – студент демонструє загальне розуміння основних тем і питань курсу, проте допускає окремі неточності у визначеннях, прикладах або висновках. Використання наукової термінології є частковим або непослідовним, висновки не завжди аргументовані.

- 24-26 балів студент демонструє поверхові або фрагментарні знання, не орієнтується у ключових поняттях курсу, відповіді нелогічні або неповні, висновки недостатньо обґрунтовані.
- 0-23 балів – студент не орієнтується у ключових поняттях і проблематиці курсу, демонструє хаотичні знання, відсутні аналітичне мислення та вміння застосовувати отримані знання.

До відомості семестрового контролю вноситься підсумкова рейтингова оцінка, що складається з суми стартових балів (за результатами поточного контролю) та балів за результатами заліку.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Рейтингова оцінка здобувача (бали)</i>	<i>Університетська шкала оцінок рівня здобутих компетентностей (результатів навчання)</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на залік

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Працюючи на лекції студенту варто конспектувати основні поняття, ознаки, класифікації, визначення, алгоритми, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставитиме питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

При написанні МКР у форматі есе слід дотримуватись наступної структури:

Вступ. Перші кілька речень повинні визначити тему есе, мету та наміри автора публікації в дослідженні певної проблеми.

Основна частина. У цій частині слід детально розглянути основні ідеї, аргументи та приклади автора публікації.

Висновки. У цій частині слід навести свої узагальнюючі висновки. Чи вдалось автору на задовільному рівні дослідити певну проблему? Якими є пропозиції або рекомендації щодо подальшого дослідження даної теми?

Список літератури. У разі використання будь-яких джерел для написання власного есе необхідно їх вказати у списку літератури. В такому разі в тексті обов'язковими є посилання на використану літературу, наприклад [3, с. 5], що означає посилання на джерело під №3 у списку

літератури на с. 5. Посилання на електронні джерела (інтернет-статті, відео) не маркуються сторінкою. Тоді посилання оформлюється (як приклад) таким чином: [4], що означає посилання на джерело під №4.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено ст.викладачем кафедри соціології Василиць Ольгою Іванівною.

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 14 від 23.06.2025)

Погоджено Методичною комісією факультету (протокол № 4 від 24.06.2025)

Питання до модульної контрольної роботи

1. «Люди не чекали появи науки про суспільство, аби витворити собі ідеї права, моралі, сім'ї, держави і самого суспільства, оскільки без цих ідей вони взагалі не могли б жити» - вкажіть автора цих слів та розкрийте їх сенс у контексті значення протосоціології для наукового знання.
2. Як ви розумієте процес розвитку соціології до стану «нормальної науки» (у тому значенні, яке надає цьому поняттю відомий історик науки Т. Кун) ?
3. У чому полягає значення ідей античних істориків і філософів для соціально-поведінкових, гуманітарних наук сучасності.
4. «Держава» Платона, неоплатоніки, держава, що сприяє розвитку. Ваші думки щодо актуальності засадничих питань.
5. Начала науки про суспільство. Відкритість та закритість як характеристики: , як пише К. Поппер, Платон,
6. Варвари, нові варвари та маргінали. Як вписуються соціальні ідеї, художні, релігійні та інші гуманітарні цінності у «лінію прогресу» ?
7. Покажіть наскрізну історичну важливість утопій Т.Мора, Т.Кампанелли у контексті прагнень вибудови оптимальних суспільних відносин.
8. Охарактеризуйте філософію схоластів, патристику як підгрунття для дослідження соціальної поведінки.
9. Які, на вашу думку, головні ідеї, що довели свою значущість для подальшого соціологічного дискурсу, викладені у «Вступі» Ібн Хальдуна ?
10. У чому полягає значення «Державця» Макіавеллі для подальшого розвитку раціонального способу мислення ?
11. Міркування про політику і суспільне життя Монтеня, його вплив на Ф.Бекона, Вольтера та Дідро. Яке це має значення для соціології політики та соціології освіти сьогодні?
12. Суспільний договір Руссо і проблеми державотворення на загал – покажіть взаємозв'язки.
13. Надайте загальну характеристику соціології права у вченні Ш.-Л. Монтеск'є.
14. Чи вважаєте ви що «Левіафан» Гоббса має бути обмеженим системою противаг ?
15. Опишіть, якою Джон Локк бачив організацію суспільного життя. Надати загальну характеристику соціології права у вченні.
16. Розкрийте сутність концепції поділу багатств та антропоцентричної системи економіки відповідно до поглядів Адама Сміта.
17. Проаналізуйте місце соціології в системі «моральних наук». Надайте загальну характеристику етичному утилітаризму.
18. Якими ви бачите витоки та практики прагматизму- його історичних і сучасних форм.
19. Вчення утопістів-соціалістів (Р. Оуен та Ш. Фур'є).
20. Соціальні вчення представників німецького Просвітництва (І.Кант та Й. Фіхте).
21. Розкрийте суть та зміст консерватизму щодо взаємовідносин різних станів людей, змін у суспільстві, ролі цінностей.
22. Що можна вважати засадничими чинниками у виникненні позитивізму ?
23. Наукова система А. Сен-Сімона. Опишіть концепцію промислово-наукової держави.
24. Яким вбачали представники просвітницької думки нове християнство та історичний прогрес.
25. Розкрийте сутність еволюційної теорії Г.Спенсера.
26. Як представлені типи суспільств в теорії Г.Спенсера. Чому Спенсера вважають критиком соціалізму ?
27. Якими ви бачите засадничі положення індуктивістського позитивізму ?
28. Розкрийте поняття соціальної статичності та соціальної динаміки у працях О.Конта
29. Дайте визначення основних принципів натурсоціології.

30. У чому полягають можливості та обмеження соціального редукціонізму, соціальної аналогії, тощо.
31. Чи можливою є позитивна наука про суспільство ?
32. Якими були емпіричні соціальні дослідження ХІХ – початку ХХ століття ?
33. Покажіть на інформаційних прикладах процеси становлення емпіричної соціології.
34. Що писав Л.А.Кетле про статистичні закономірності соціальних явищ.
35. Опишіть емпіричні дослідження Ле Пле.
36. Що складало сутність ідеологічної кризи в період переходу суспільств до епохи імперіалізму?

Додаток 2.

Питання для підготовки до заліку.

1. Зазначте основні історичні підходи до розуміння суспільства і людини.
2. Опишіть появу соціальних інститутів як механізмів самоорганізації спільного життя людей.
3. Чому давньогрецька філософська спадщина є підґрунтям західного способу мислення на загал?
4. Ібн-Хальдун та арабські джерела у формуванні соціально-поведінкового дискурсу.
5. Авраамічні релігії та їх вплив на ієрархічну побудову суспільного життя.
6. Конфуціанство і питання державного будівництва – досвід азійських спільнот у історії становлення соціології як науки.
7. Варвари та маргінали : традиційне бачення і сучасні експлікації.
8. Утопії та антиутопії – у пошуках ідеального суспільного устрою.
9. Десакралізація влади як проблема історичного поступу – пояснювальний потенціал конфліктологічного підходу у соціології.
10. Етика, культура і соціальна дія у історико-соціологічних контекстах.
11. Роль і місце суб'єктивного чинника у історії. Влада над масами і влада мас.
12. Розкрийте взаємозв'язок між лідерством духовним, політичним та владою багатства.
13. Покажіть різницю між багатством та капіталом. Історична динаміка способів соціальної реалізації.
14. Спільноти припису і суспільства досягнень – інваріантність історичної логіки.
15. Як зміни у засобах виробництва впливають на формування суспільної нерівності ? Соціальне розшарування як історичний феномен.
16. Виключення та інклюзія у історії людства – соціологія господарювання та соціологія культури.
17. Типи раціональності і питання релігійного світовідношення. Франція і Шотландія.
18. Позитивне знання і психологізм – наскільки виправдане протиставлення ?
19. Сциєнтизм і його наслідки. Сучасні конотації і контексти.
20. Структура суспільства і функції його підсистем- чим комплексність відрізняється від системності, вкажіть на історичну динаміку практики і понять.
21. Історія соціологічних учень з позицій біографічного підходу. Кореляції особистісного досвіду.
22. Логіка виникнення соціології як самостійної науки.
23. Соціальна філософія як попередниця соціології. Зміна уявлень про можливості вивчення суспільства і людини в добу Нового часу.
24. Обґрунтування О.Контом необхідності нової науки про суспільство. Класифікація наук та місце в ній соціології.
25. Г.Спенсер як продовжувач позитивістської лінії у соціології. Ідея соціальної еволюції.
26. Соціальний дарвінізм. Расово- антропологічна школа. Географічний напрям